

Den 23en Februari 1600, nu reeds ruim anderhalf jaar op weg, gekomen op ongeveer 28° N.B., werden de beide schepen door een hevigen storm belooopen, waarin *De Hope* te gronde ging; er werd althans nadien nimmer meer iets van dat schip vernomen.

De Liefde (Erasmus) zette nu alleen den tocht voort. Ongeveer een maand later, nl. op 24 Maart, werd het eilandje Colunas ten zuidwesten van Japan in 't zicht gelooopen. Afgaande op de ligging van Japan op de kaart, meende Quackernaeck op ongeveer 30° breedte het noordelijk deel van Japan te bereiken, wat 't veiligst werd geoordeeld in verband met de in 't zuiden verblijf houdende Portugeezen, maar door de geheel onjuiste kaartteering bereikte men pas den 19en April op $\pm 32^\circ$ de Oostkust van het eiland Kioesioe, waar geankerd werd in de Beppoebaai, in de onmiddellijke nabijheid van Bungo, dus veel zuidelijker in het land dan men gewenscht had. *Het eerste schip onder Nederlandsche vlag was hiermede in Japan aangekomen*, met vier-en-twintig man aan boord, waarvan er nog slechts zes op eigen beenen staan konden.

Het schip lag dus hier in de onmiddellijke nabijheid van de plaats, van waar volgens de overlevering, ons bekend uit het werk van dr. Nagayama en uit de studie van prof. dr. Murakami, het beeld van Erasmus, oorspronkelijk afkomstig zou zijn en vanwaar het in 1644 door Makino Denzo naar Haneda werd vervoerd.

Gedurende de beide dagen die verliepen, voordat door de zorg der plaatselijke autoriteiten een militaire bewaking aan boord kwam en de zieken ter verpleging aan wal werden gebracht, bezocht een groot aantal Japanners met tal van vaartuigen het schip. Tegenover de bemanning gedroegen zij zich weliswaar niet vijandelijk, maar zij sleepten alles van het schip weg wat hun merkwaardig voorkwam in het bezit van deze „Luthersche barbaren”.

Wanneer men zich den gang van zaken indenkt, zoo ver en diep als dit mogelijk is, rijst het gevoel tot bijna tastbare zekerheid, dat *dit* het oogenblik was, waarop het Erasmusbeeld, dat zich, zooals hieronder nader zal blijken, zeer beslist bevond boven den spiegel tegen het hek van het

schip „*De Liefde*”, naar den wal en naar *Bungo* werd medegenomen, als voor de Japanners meest buitengewone merkwaardigheid in het bezit dezer blanke barbaren.

Verder zouden wij de waarschijnlijkheid durven betoogen, dat de regels schrift door Japanners van dien tijd op de geschrift-rol, de hun zoo welbekende makimono, is aangebracht, getrouwelijk gekopieerd van: naam, plaats van herkomst en jaartal, zooals zij deze *onder* het beeld, op 't wulf van het schip in forsche letters, op afstand leesbaar, zagen aangebracht. Ook in de bewoording van de Fransche toelichting hierboven bedoeld, is iets dat daarop wijst. Die toelichting gewaagt nl. woordelijk van „une écriture en lettres étrangères”, wel doelende op een zonderlingen ook voor dien tijd ongebruikelijken lettervorm waarmede het opschrift is aangebracht, dus juist hetgeen te verwachten is, wanneer een onbekend letterschrift wordt gekopieerd. Een nader onderzoek moet daaromtrent zekerheid kunnen geven en is ook in ander opzicht niet van belang ontbloot.

Toen William Adams, de piloot, die naar den wal was gevoerd, om daar over alles, wat betrekking had op de komst der Hollanders op de kust, nauwkeurig te worden verhoord, in het eind van Juni weer aan boord terugkwam, vond hij het schip, dat inmiddels naar Sakai op korten afstand van Osaka was gebracht, vrijwel leeggehaald en ook alles wat hij aan boeken en instrumenten aan boord had, met al zijn kleeren verdwenen. Voor deze weggehaalde goederen keerde uit eigen beweging de Japansche regeering later een belangrijke schadeloosstelling aan de schepelingen uit.

Het schip zelf werd door de Japansche regeering in beslag genomen en kort daarop naar het noorden gezonden om een lading hout te halen. Op die reis ontmoette het echter zwaar stormweer op een lagerwal, tengevolge waarvan het strandde nabij Oeraga, in het zuiden van de baai bij Jedo, waarmede zijn stout bestaan, in materieelen zin een einde nam¹⁾.

1) Japan dankte aan de komst der Nederlanders een krachtige hulp in de handhaving van het gezag des keizers Iejasoe tegen de macht der opstandige daimo's, die zich onder den leenman en oud-minister Isjida tot een bedenkelijk verzet tegen den wettigen vorst vereenigd hadden. De achttien kanonnen met de bekwame kanonnières van *De Liefde* worden althans als een voorname factor beschouwd in de

Dat het schip „*De Liefde*” *ex-Erasmus* gedurende deze voor onze historie zoo hoogst belangwekkende en in goed en bloed duur gekochte expeditie, inderdaad nog de emblema *Erasmus* aan het hek voerde, daarvan bestaat een geheel van het bovenstaande onafhankelijk, authentiek bewijs uit 1599, ook zelfs wat betreft den stijl van het beeld zooals het ons nu uit de afbeeldingen en beschrijvingen bekend is.

In het Indisch-Spaansch archief te Sevilla zijn nl. de verhooren gevonden die in December 1599 te Callao door den onderkoning van Peru, don Luis de Velasco, persoonlijk werden afgenomen aan zes schepelingen van „*Het Vliegend Hert*”, die daarheen met dit schip waren overgebracht. Niet alleen dat in de verhooren van die schepelingen, het bewuste schip afwisselend met den naam *Erasmus* en met den naam *De Liefde* wordt aangeduid, maar een van hen, Pieter Jansz., lichtmatroos, vermeldt uitdrukkelijk, dat het schip op den spiegel (lees: boven den spiegel, dus *tegen het hek*) droeg: „*het beeld van een geestelijke met een boek in de hand*” dat *Erasmus* zou voorstellen, woordelijk staat daar: „*el almiranta se llama erasmo trae por diusa en la popa un clerigo que dicen es herasmo*”, terwijl in het verhoor van Jan Claesz., een der andere schepelingen, voorkomt, dat hij zich wèl het beeld herinnert maar *niet* den naam. Dit laatste is minder vreemd dan het nu lijkt. Onzekerheid bracht het door elkaar gebruiken van den ouden en den lateren naam, nog vermeerderd door het behoud van het oude embleem. Bovendien was het in dien tijd gebruikelijk om een schip aan te wijzen met den naam of met den rang van den bevelhebber.

Als men nu het bovenstaande resumeert, kan er zeker geen schijn of schaduw van onzekerheid bestaan, dat het zich tot voor zeer korten tijd in den tempel te Azuma, thans in beslissende overwinning welke Iejasoe in October 1600 te Sekigahari op de verzetspartij bevocht en waarmede zijn dynastie, voor meer dan twee en een halve eeuw, op den keizerstroon bevestigd zou blijven. (Zie Wieder blz. 16—18). In 1607 spreekt Matelief in zijn journaal over deze schepelingen: „*seyden kennisse te hebben aen Jaep Quaeck, ende datter noch 8 of 10 Hollanders in Japon waren, die voor den Koninck schepen maeckten*”. (Hartgers 1648, blz. 91).

het Keizerlijk Museum te Tokio bevindende beeld met den markanten, uitstekend gelijkenden Erasmus-kop, inderdaad is, het hekbeeld van het in 1598 in de vloot van Mahu en De Cordes van Rotterdam uitgezeilde schip *De Liefde ex-Erasmus*.

Boven dit beeld, het beeld tevens van een van Neêrlands grootste zonen, woei gedurende bijna twee volle jaren de Nederlandsche vlag, bij het met de grootste standvastigheid en volharding doorzetten van een der meest gedurfde expedities die de opkomst van het Nederlandsche gezag in het Verre Oosten hebben voorbereid. Dit beeld begeleidde *den eersten tocht van Nederlanders door Straat Magalhaes* en tevens *den eersten tocht van een Nederlandsch schip over den Grooten Oceaan*.

Het denkbeeld eener mogelijkheid, deze reliquie te mogen terugzien op de plaats vanwaar, nu ruim drie en een kwart eeuw terug, onze voorouders haar toen toch reeds als een grootsch embleem zagen trekken... welk Nederlander zou voor die gedachte ongevoelig blijven!

Geraadpleegde bronnen:

Begin ende Voortgangh van de Vereenighde Nederlandsche Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie, 1645.

Wichmann (Dr. Arthur): Dirck Gerritsz., Ein Beitrag zur Entdeckungsgeschichte des 16ten und 17ten Jahrhunderts. Groningen, 1899.

IJzerman (J.W.): Dirck Gerritsz. Pomp. Uitg. Linschoten-Ver. 1915, dl. IX, 1915.

Wieder (Dr. F. C.): De Reis van Mahu en De Cordes. 1598-1600. Uitg. Linsch.-Vereeniging 1923 en 1925, dl. XXI en XXIV.

Nagayama (Dr. Tokihide): Collection of Historical Materials Connected with the Roman Catholic Religion in Japan (1926).

NASCHRIFT

Het Ministerie van Buitenlandsche zaken stelde nog tot onze beschikking, de uiterst fraaie foto's der voor- en achterzijde van het bedoelde hekbeeld van het schip *De Liefde*,

aangeboden namens den directeur van het Keizerlijk Museum te Tokio, dr. Yasudji Akiho. De Erasmus-figuur heeft hierop een lengte van 29 c.M. en de voortreffelijke foto veroorlooft zelfs ten deele een objectieve beoordeeling van het opschrift der geschrifts-rol.

Over den voor zich zelf sprekenden, markanten kop met de eigenaardige over de ooren liggende baret behoeft hier niet verder te worden uitgeweid. Of de ontbrekende linkerhand eenige functie verrichtte en welke, is niet met zekerheid na te gaan. Hield zij wellicht nog een boek of een ander voorwerp tegen het lichaam gedrukt? De letters ER. .MVS en het jaartal 1598 zijn duidelijk zichtbaar, schijnbaar in flauw relief en ten deele nog met een donkere kleurstof aangestroken. De plaats, waar de A stond, is te onderkennen, verder is opvallend de groote afstand tusschen deze letter en de M en denkelijk is dat niet toevallig. Van het hoogstwaarschijnlijke: ROTTERDAM, is het ons niet mogelijk meer dan een duidelijke R te onderscheiden, met een flauw spoor van de M. Een opvallend vreemde lettervorm, waarvan de Fransche toelichting op de missie-tentoonstelling te Rome sprak, treft ons niet, maar dat het opschrift *al van huis uit* op die rol stond, is wel volkomen uitgesloten en o.i. was zelfs de beschadiging op het midden van den binnenkant der schriftrol al aanwezig, toen het opschrift daarop werd aangebracht zoo niet door den Japanner zelf die zich het beeld toeëigende, dan, op zijn verzoek, door een der schepelingen, naar het voorbeeld dat op het wulf van het schip stond te lezen, althans daarnaar door hem kon worden afgeschreven. De achterzijde toont dat het beeld op zijn standplaats, den wulfbalk, geheel vrij stond, misschien de voetplaat eenige centimeters ingelaten, of opgesloten tusschen klampen. Uit de beschrijving van dr. Murakami is bekend, dat het beeld in de lengte een doorboring heeft van gemiddeld 63 m.M. doorsnede, die ongetwijfeld diende om het met een ijzeren stang in den zwaren wulfbalk te steunen. Een horizontale doorboring van voor naar achter door 't midden van het beeld en hier alleen aan de achterzijde duidelijk te zien, diende voor een ijzeren steunstang waarmee het beeld, aan of dòòr de beplanking van het hek, be-

vestigd was. Die stang was, aan de voorzijde van het lichaam, vermoedelijk geklonken over een platten ijzeren ring en in dat geval ligt het voor de hand, dat bij het weghakken van het klinksel, hetgeen noodig was om het beeld te kunnen afnemen, de rand van het rolgeschrift de beschadiging opliep, die daar te zien is. *Mogelijk* brak toen ook de linkerhand af, die verloren ging.

Zulk een hekbeeld moet, in verband met de strook van het schip en de helling van het hek — die echter veelal overdreven wordt voorgesteld — een gering vooroverhellen den stand hebben. De houding van het beeld komt daaraan tegemoet, door buiging van een der knieën, hier de linker, en het iets vooruit brengen van dien voet; toch is daarbij een steun-stang aan den rug noodig. Van zijn oorspronkelijke standplaats weggenomen, moest het beeld echter los op zijn voetstuk kunnen staan en dit kon worden bereikt, door van de achterzijde uit aan de basis een wigvormig gedeelte van doelmatige grootte, weg te hakken; en nu is 't wel opvallend, dat, bij vergelijking der afbeeldingen van vóór- en achterzijde, de gewaadsplooien aan de achterzijde eindigen in een abrupte lijn die niet in harmonie schijnt met den stijl van het beeld en de bewerking aan den voorkant.

Aan het beeld zelf zouden zulke en meerdere vraagpunten zijn te toetsen en mogelijk tot bevestigende beantwoording kunnen worden gebracht.

Het voetstuk, waarschijnlijk van inheemsch, Japansch hout, dat zeer sterk door houtworm blijkt te zijn aangetast, is stellig wel door een Japansch kunstenaar bewerkt, in den uitstekend geslaagden vorm en habitus van een gelaagd, geknikt en verweerd steenblok.